

N:o

35

10.10.2012

A

G

O

N

POHJOINEN FILOSOFIYHDISTYS AGON RY
NORDLIGA FILOSOFISÄLLSKAPET AGON RF
NORTHERN PHILOSOPHERS AGON

THREE
YEARS OF
SUNSHINE

JORMA TURUNEN s.12

STT-lehtikuva/valtionneuvoston kanslia

ARKTISEN YHTEISTYÖN
VÄLTÄMÄTTÖMYYS s.8

SANAL EDAMARUKU
HAASTATTELU s.18

kuva:Pasi Leino

PYHÄT, PAHAT JA RUMAT
– IHMISEN ARVO? s.14

Päätoimittaja
Niilo Nikkonen
Toimituksen osoite:
Kittiläntie 4690
97310 PATOKOSKI
AGON.lehti@gmail.com
Taitto:
Niilo Nikkonen
Kuvat:
NN-arkisto, ellei toisin mainita
Kirjankannet kustantajilta
AGON numero 35 (3/2012)

11. vuosikerta
Ilmestyy neljä kertaa vuodessa.
Kustantaja:
Pohjoinen filosofiyhdistys -
AGON ry.
copyright AGON ja kirjoittajat
Paino:
Lapin Yliopistopaino
Rovaniemi

ISSN-L 1799-1781
ISSN 1799-1781
ISSN 1799-1900 (PDF)

Pohjoinen filosofiyhdistys -
AGON ry
Lapin yliopisto
PL 122
ROVANIEMI
Puheenjohtaja:
Kati Kanto
Kati.Kanto6@gmail.com
Sihteeri:
Niilo Nikkonen
AGON.lehti@gmail.com
Rahastonhoitaja:
Markus Korjonen
markus.korjonen@gmail.com

<http://www.ulapland.fi/agon>

JÄSENMAKSUT 2012
Jäsenmaksu 17,- euroa
Opiskelijat, työttömät ja muut
vähävaraiset 12,- euroa
Kannatusjäsenyys 35,- euroa
Postitusmaksu 6,- euroa
Vuosikerta yhteisöille 35,- euroa

Pohjoinen filosofiyhdistys -
AGON ry
Pohjolan Osuuspankki (POP)
FI 0756405020003533
BIC
OKOYFIHH

Jäsenhakemuksen ja osoitteen-
muutoksen voi jättää pu-
heenjohtajalle sähköpostilla.

PÄÄKIRJOITUS

Niilo Nikkonen

AGON on ilmestynyt kymmenen vuotta.

Aiheet ja artikkelit ovat olleet varsin monipuolisia ja parhaimmillaan syvällisiä. Olemme ruotineet näillä palstoilla uskontoja, ympäristöä, taidetta, kieltä, olevaista jne. Teemanumeroita on ollut Immanuel Kantista Lars Levi Laestadiukseen. Samat aiheet nousevat esille toistuvasti, kuten elinympäristön tila. Aiheiden toistuvuus todistaa asian ajankohtaisuutta ja halua vaikuttaa omalla toiminnalla.

Kunnallisvaalien listoja selatessa huomaan monta tuttua nimeä, jotka ovat esiintyneet AGONin kirjoittajina tai Pohjoinen filosofiyhdistys AGON ry:n jäseninä.

Filosofian harrastaminen saa kiinnostumaan todellisuudesta ja mahdollisuuksista vaikuttaa siihen. Aito filosofinen, sokraattinen, pohdinta kumpuaa halusta oikeudenmukaisuuteen. On toimittava, kun oma tunto niin sanoo.

AGON yhdistyksenä syntyi tarpeeseen saada vaihtaa ajatuksia muiden harrastajien kanssa. Vuoden kuluttua oli tullut aika tehdä ensimmäinen lehti julistamaan sanomaamme. Ensimmäisen numeron kustansi ystävällisesti Menetelmätieteiden laitos. Kiitämme ja kumarramme Jukka Mäkelälle myötämie-lisyydestä yhdistyksemme toimintaa kohtaan. Ensimmäisen numeron jälkeen AGON on kustannettu jäsenmaksuvaroin Lapin Yliopistopaino on ollut erinomainen yhteistyökumppani lehden toteuttamisessa.

Ilman välitöntä yhteistyötä Lapin yliopiston Yhteiskuntatieteiden tiedekunnan ja erityisesti filosofian opettajan Toivo Salosen kanssa yhdistyksen toiminta olisi torsoa ja lehden merkitys heiveröisempi.

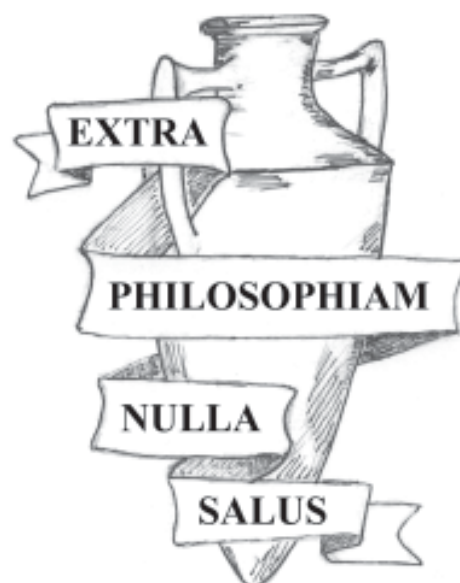
Paperilehden lisäksi ovat vanhemmat numerot, ensimmäisestä (5.10.2002) lähtien, luettavissa PDF-muodossa AGONin sivuilta www.ulapland.fi/agon eAGON. Lehti lähetetään useisiin kotimaisiin yliopistoihin, korkeakouluihin ja kunnallisiin kirjastoihin. Saavutamme siten huomattavan lukijakunnan kotimaassa.

AGONin ensimmäisessä numerossa oli artikkeli silloiselta ulkoministeriltä Erkki Tuomiojalta ja vasta virkaansa asettuneelta arkkipiispa Jukka Paarmalta. Aloitamme toisen vuosikymmenen samoissa merkeissä, sillä tässäkin lehdessä on nykyisen ulkoministeri Tuomiojan artikkeli ja uuden arkkipiispan Kari Mäkinen artikkeli. Ensimmäisessä numerossa oli myös Juha Ruusuvuoren kolumni. Ruusuvuori onkin nykyisin vakio kolumnistina kuten myös mainio meänkielinen sanamestari Bengt Pohjanen.

Kiitän lämpimästi kaikkia vuosien aikana kirjoittaneita ja lehteä avustaneita. Tästä on hyvä jatkaa.

Niilo Nikkonen
Päätoimittaja

AGON

Tervehdys AGONin lukijoille!

Gaudeamus igitur, juvenes dum sumus! Onnittelut AGONin toimitukselle! Ensimmäisen AGON-lehden ilmestymisestä on nyt 10 vuotta. Se on hieno saavutus tieteen ja filosofian saralla. Viime syksynähän juhlimme AGONin perustamista 10-vuotisjuhlasymposiumissa.

AGON-lehdellä on merkittävä rooli ajankohtaisen tieteen ja filosofian jakamisessa. Lehden toimitus, eritoten päätoimittaja Niilo Nikkonen on tehnyt ja tekee merkittävää työtä etsiessään hyviä kirjoittajia ja uusia ideoita lehden kehittämiseksi. Taloudellisten resurssien luomista rajoitteista huolimatta lehti on ilmestynyt säännöllisesti neljä kertaa vuodessa.

Filosofisina, ajankohtaisina kysymyksinä voimme tällä hetkellä tarkastella ainakin venäläistä suvaitsevaisuutta ja eurooppalaista velkakriisiä. Samoin mukaan tulevat koulu-uhkaukset ja viranomaisten menettely lastensuojeluasioissa. Kaikki ovat edelleen ratkaisemattomia ongelmia, joihin voisi löytyä uudenlaisia asian käsittelytapoja.

Tasa-arvo on saavutettu Suomessa yhtäläisen äänioikeuden myötä jo 1900-luvun alussa, silti siitä täytyy edelleen keskustella. Se on merkki siitä, miten hitaasti asiat kehittyvät. Viime vuosisadan puolella rakennetut talot seisovat edelleen vankalla kivijalalla. Nykyiset sen sijaan voivat niin hyvin ja huonosti kuin yleisesti tiedetään. Mistä tämä kaikki johtuu? Ehkä ratkaisu on yksinkertaisempi kuin osaamme edes ajatella.

Vain paluussa yksinkertaiseen voi nähdä olennaisen. Kuten Helene Schjerfbeck asian toteaa: "Luulen, että vain paluu yksinkertaisuuteen ja rauhaan, vaatimattomuuteen voi pelastaa maailmaan. Mutta eikö kaikki lopulta ole sisäistä elämää, ulkoinen jää tietoisuudestamme pois." Niukoissa olosuhteissa eläneet taiteilijat pystyivät luomaan kultakauden klassikkoteokset. Niissä on jotain pysyvää, jotain joka puhuttelee edelleen.

Idearikasta, raikasta syksyä AGONin lukijoille!

Kati Kanto

SYYSKOKOUS

5.11.2012 klo 18:00

Lapin maakuntakirjaston kokoustilassa.

Esillä sääntömääräiset asiat.

kts. www.ulapland.fi/agon - säännöt

TERVETULOA

HALLITUS

Keskusteluja:

Kalle Lampela

Ideologikritiikki nyt

5.11. klo 17:00 Lapin maakuntakirjaston kokoustila

Satu Hallikainen

2000-luvun työelämä Kantin etiikan valossa

Lapin yliopiston ravintola Fellin kokoustilassa 13.11. klo 17:00

Henri Hagman

Taide ja aistien vallankumous

10.12. klo 18:00 Lapin maakuntakirjaston kokoustila

TERVETULOA!

SISÄLLYSLUETTELO

Matti Ylipiessa

Kaupasta ja merenkulusta, ja filosofiasta s.4

Erkki Tuomioja

Arktisen yhteistyön välttämättömyys s.8

Jorma Turunen

Three Years of Sunshine s.12

Kari Mäkinen

Pyhät, pahat ja rumat - ihmisen arvo? s.14

Sanal Edamaruku - ihmeiden filosofiaa (haastattelu) s.18

Kolumnisteina Juha Ruusuvaari s.7 ja Bengt Pohjanen s.20

KAUPASTA JA MERENKULUSTA, JA FILOSOFIASTA

Matti Ylipiessa

Tony Blairin Labour-hallituksen opetusministeri Charles Clarke aiheutti vuonna 2003 pienen myrskyn lausuessaan: *“I don’t mind there being some medievalists around for ornamental purposes, but there is no reason for the state to pay for them.”* Eräässä toisessa yhteydessä Clarke sanoi *“universities exist to enable the British economy and society to deal with the rapid process of global change.”* Clarcken ajatuksia on lie kannatettu myös Suomessa, ja myös filosofian opetuksen osalta. Eksoottisemmat humanistiset tieteet nähdään monesti kauniina turhuutena, joita voidaan harrastaa jos rahaa jää yli. Hyödyllisyysvertailuissa filosofia (ja keskiajan tutkimus) häviävät lyhyesti sanoen kaikille muille. Niiden elämänlanka on kulttuuritahto, jota on tai sitten ei ole. *

Filosofia on puolustuskannalla, ja koska kulttuuritahto on yhtä epävarma kuin sen suuntakin – onhan jalkapallonkin kulttuuria – filosofin on syytä kantaa vakavaa huolta talouden pyörimisestä ja sitä kautta syntyvistä ylijäämistä, joilla hänen turhuuttaan rahoitetaan. Filosofin pitää ajatella muutakin taloutta kuin omaansa.

Ehkä filosofinen julkisuus on nykyisessä Suomesamme akateemisen filosofian välttämätön ehto. Siksikin on ajateltava, puhuttava, kirjoitettava. Vaikka filosofin ääni taipuu hukkumaan median pauhuun, on muistettava, että media on lähes täysin nollainformaatiota, valkoista kohinaa. Tuoreet ja yllättävät näkökulmat ja avaukset kyllä noteerataan.

Mutta jos filosofit ymmärtäisivät talousasioita, he tuskin viitsisivät harrastaa filosofiaa? Toisaalta on filosofeissa taloustaitajiakin ollut, kuten Voltaire, jos hänet nyt filosofiksi lasketaan.

Platonin *Valtio*-dialogissa esiintyy pienessä sivuroolissa vanha kilpitehtailija Kefalos. Kefalos kertoo lyhyesti liikeurastaan ja esittää käsityksensä siitä, mitä hyötyä varallisuudesta on (ja miksi sitä kannattaa siis hankkia): *“Varallisuudella on näet suuri vaikutus siihen, ettemme joudu vasten tahtoamme pettämään tai valehtelemaan emmekä lähtemään täältä pois pelon vallassa sen takia, että olemme velkaa uhreja jumalalle tai rahoja jollekulle ihmiselle.”* Köyhän on vaikea olla onnellinen, näyttää Kefalos sanovan, ja uskoisin tämän olleen myös Platonin mielipide. Toinen asia on tietenkin kohtuullisuus. Platonhan tuli perinnöllisestä maa-aatelista, joka oli tottunut säännöllisiin ja kohtuullisiin tuloihin ja turvattuun elämään siinä määrin kuin se koskaan on edes ollut mahdollista. Kefalos tuskin edusti *Valtiossa* tyypillistä liikemiestä, vaan enemmän Platonin käsitystä siitä, millainen on hyvä liikemies.

Jos siis sotilaan hyve on rohkeus, niin liikemiehen hyve olisi kohtuullisuus? Eipä Platonin *Valtiossa* olekaan liikemiehille sijaa.

David Hume puhuu esseissään myös liike-elämästä ja valtiontaloudesta. Valitettavasti useimmat tätä aihepiiriä sivuavat esseeet on jätetty pois tuoreesta suomennosvalikoimasta. Ainakin essee *Of Public Credit* on edelleen mukavaa luettavaa, lausuuhan Hume: *“The public is a debtor, whom no man can oblige to pay. The only check which the creditors have upon her, is the interest of preserving credit; an interest which may easily be overbalanced by a great debt, and*

by a difficult and extraordinary emergence, even supposing that credit irrecoverable.”

Kuten Jani Hakkarainen kirjoittaa, Hume piti kaupallista yhteiskuntaa myönteisenä: *“[se] johtaa pikemminkin tapojen hienostumiseen eli sivilisoituneeseen yhteiskuntaan kuin moraaliseen rappioon.”* Kauppa myös lisää yksilönvapautta, mikä on Humen mukaan ihmisen onnellisuuden välttämätön ehto. Tämän voi lukea niinkin, että yksilönvapaudella on jotain tekemistä onnistuvan kaupankäynnin kanssa; jokainenhan pelaa tarkimmin omilla rahoillaan.

Hegel ja hänen seuraajansa tietenkin kielsivät vapaakaupan onnellistavan vaikutuksen. *Oikeusfilosofiassa* Hegel hyvin selväsanaisesti kannattaa valtion taholta tapahtuvaa kaupan ja tuotannon sääntelyä: *“Erityinen intressi vetoaa vapauteen ylemmältä taholta tulevaa sääntelyä vastaan mutta tarvitsee sitä enemmän tätä sääntelyä mitä enemmän se on sokeasti vajonnut itsekkäisiin päämääriin.”* Erityinen intressi, yksityinen subjekti, on Hegelille siis moraalisesti defekti. Kuten tiedetään, edesmennyt Neuvostoliitto, tuo vasemmistohegeliläisten märkä uni, eliminoi NEP-kauden jälkeen erityiset intressit vallan tehokkaasti. Tämän historian liikkeen korkeimman momentin aktualisoitumista kuvaa vanha neukkuvitsi Punaisen torin vappuparaatista: Kaikkien ohjusten jälkeen marssii pieni harmaa mies. Kuka hän on? kysytään. Vastaus: Hän on GOSPLAN, meidän hirvein aseemme. Hän kykenee tuhoamaan kokonaisia kansantalouksia.

Ja tietenkin meillä on kansallisfilosofimme, jonka tiukan talouspolitiikan sanotaan osaksi aiheuttaneen Suomen 1860-luvun nälänhädän. Mitäpä virkaa erityisillä intresseillä olikaan kansallisen Suomen rakentamisessa.

Selailin tätä kirjoitusta varten myös *Ajatuksen* sisällysluetteloja. Ottaen huomioon sen, kuinka merkittävää osaa talouden ja miksei taloustieteenkin analyysi on esittänyt filosofian historiassa, on erikoista, etteivät uudemmat suomalaiset akateemiset filosofit ainakaan *Ajatuksen* perusteella ole olleet siitä erityisen - tekisi mieli sanoa lainkaan - kiinnostuneet. Ilmeisesti talous on kunnossa kun se ei ole ongelma.

Vasemmalla laidalla asustelevat yhteiskuntatieteilijät sen sijaan ovat kirjoitelleet taloudesta ja sen aatteellisista kytköksistä kiitettävän runsaasti, viittaen *Tiede&edistys*-lehden numeroihin. Taitaapa vanha Marxkin edelleen vilahdella tuon lehden palstoilla. Mutta uskooko joku ihan oikeasti, että marxilainen analyysi puree

Högsora 2007 NN

nykyiseen maailmankauppaan ja -talouteen? Virtuaalisen rahan analysointi Parta-Kallen kategorioiin on yhtä toivontona kuin keinoelämän ongelmien sovittaminen kristillisen etiikan kehikkoon.

Pohjoinen alue on ainutlaatuinen talouden teatteri. Elävähän täällä rinnakkain metsästys, kalastus ja angry birds, kaivosteollisuus, luonnonmarjojen (taikku)poiminta, ydinvoima, turismi, sotatalous, sekatalous, markkinatalous, talkoot, perhe- ja pörssiyritykset, sosiaalinen talous, ryöstö- ja riistotalous, poronhoito, harmaa ja pimeä talous, kolmas sektori hyvinvointipalvelujen tuottajana, ja on myös kunnallisia elinkeinoasiamiehiä, kuntien vuokrataloyhtiöitä ja kuntien liikelaitoksia, ay-liikkeen kylpylöitä sekä yksityisiä pysäköinninvalvojia.

Filosofit vaikenivat tuosta kaikesta?

Mitä filosofialla voi olla talouden kysymyksiin annettavaa? Yleinen, kenties eettinen näkökulma, totta kai, mutta se jää usein turhan yleiseksi. Erityinen näkökulma ei sekään houkuta, koska harvalla filosofilla on sellaista tietoa tai kokemusta talouteen liittyvistä kysymyksistä, että sen jostaisi filosofiseksi argumentiksi. Ja kenelle sen filosofien piirissä osoitaisi? Kuka ymmärtäisi, ketä kiinnostaisi? Mikä meriitti se muka olisi? Taloustiede on erityistiede siinä kuin vaikka kemia, eikä kukaan oleta filosofin keskustelevan kemiallisista prosesseista filosofisesti.

On kuitenkin paljon ilmiöitä ja asioita, jotka liittyvät talouteen tai määrittelevät taloudellisen toiminnan rajoja ja ehtoja. Nämä asiat ovat useinkin aivan hyvin filosofin kompetenssin rajoissa. Tarkoitin filosofin kompetenssilla kykyä käsitteelliseen analyysiin ja jonkunlaista sokraattista taitoa ja tahtoa dialektiseen keskusteluun tuurilla ja toreilla. (Se, että kaikilla filosofian harjoittajilla ei ole näitä taitoja ja tätä tahtoa, ei tarkoita sitä, etteivätkö ne olisi filosofian harjoittamista määrääviä taitoja.)

On mentävä ihmisten pariin, kuunneltava puhetta, katseltava, unohdettava opitut ja luetut käsitekategoriat,

pyrittävä jäsentämään asiat tuoreesti ja ilman ennakkoletuksia. Eikö juuri tämä ole tie uuteen tietoon, uuteen näkemykseen?

—

Pari pientä esimerkkiä.

Kemissä metsäyhtiöistä on perinteisesti puhuttu enimmäkseen luokkavastakohtien kannalta, työn ja pääoman käsittein, ja oli aikoja, kun yhtiöön jouduttiin töihin, kun kaupungille ei päässyt. Leivän isä oli suurin paha; kommunistien ja lestadiolaisten kieli löysi yhteisen kokemuksen juuren koetusta ja eletystä vääryydestä, se maalasi tämän- ja tuonpuoleiset saatamat samanlaisin, peräti verenkarkaisin ja kammottavin värein.

90-luvun alussa metsäyhtiöt saneerattiin, ja väkeä lähti työttömyyseläkkeelle, jonka alaikäraja oli tuolloin vain vähän yli 50 vuotta. Kaupungin katuja tallasi työelämän ulkopuolelle ostettuja terveitä miehiä, miehiä ilman identiteettiä, ilman työnsaannin mahdollisuutta, ilman ääntä. Eihän heihin kohdistunut enää riisto tahi vääryys; mutta ei heillä ollut työelämäänsäkään paluuta eivätkä he olleet oikein eläkkeelläkään. He jäivät totutun jäsentelyn ulkopuolelle, inhimilliseksi jakojäännökseksi, yhteisön totunnaisesti käyttämän taloudellisten suhteiden kielen tuolle puolen. Filosofisesti oivaltava interventio olisi voinut olla paikallaan.

Identiteettiin liittyviä kysymyksiä ei voi selittää viittaamalla pelkästään yhteiskunnallisiin ilmiöihin, tai pääosin lapsuudesta juontuviksi, vaan minuus on jotain joka rakentaa, rakentuu ja muuttuu koko ajan. Uskon, että filosofin taidot ovat hyödyllisiä tämän kysymyksen selvittelyssä myös silloin, kun itseyden kokemusta määrittävät suuret taloudelliset muutokset, oli sitten kyseessä Kemi Oy:n entinen prosessimies tai Nokian ex-insinööri.

—

Laivojen rikkipäästöjä vähentävän rikkidirektiivin on sanottu yhtäältä pelastavan paljon ihmishenkiä ja toisaalta tuhoavan Pohjois-Suomen teollisuuden toimintaedellytykset, sillä suhteellisen kilpailuedun heikkeneminen veisi tuotannon pois Lapista. Kemin kaupunki on täysin riippuvainen metsäteollisuudesta, ja uhkana on siis laitosten muuttuminen ulkoilmamuseoiksi. Sama uhka koskee Tornion terästehdasta. Laitosten supistaminen tai kokonaan sulkeminen merkitsisi teollisuus-Lapin loppua, että Lapin talous perustuisi tämän jälkeen raaka-aineiden vientiin ja kenties matkailuun. Puun käytön loppuminen kemiallisen metsäteollisuuden raaka-aineena toki mahdollistaa sen energiakäytön, siis polttamisen ja vaikkapa biodieselin valmistamisen. Jalostusasteen laskeminen kuitenkin merkitsisi verotulojen romahtamista, sillä tuotantolaitokset työllistävät huomattavan paljon väkeä kunnossapitoon, kuljetuksiin ja niin edespäin. Rikkidirektiivin seuraukset voivat siis olla paikallisesti katastrofaalisia, vaikka siitä on terveyshyöty. Minkä kannan tässä nyt ottaisi kun kysytään? Pelastetaanko maailma vai kemiläiset?

Yksi polku asiaan on lukea ja pohtia siitä tehtyä tanskalaista ja pääosin Tanskaa koskevaa tutkimusta. Vaikka terveyshaitat on mallinnettu ja kvantifioitu näennäisen eksaktisti, tulokset ovat vain rajallisesti yleistettävissä. Rikkidirektiivistä johtuva terveyshaittojen pieneminen Tanskassa tai Euroopassa voi merkitä terveyshaittojen kasvamista Suomessa. Jos *meillä* siirrytään puun polttamiseen (mitä muuta puulla sitten tekisi?), poltosta

syntyvät pienhiukkaspäästöt aiheuttavat *meille* huomattavasti suurempia terveyshaittoja kuin se, että laivojen rikkipäästöt pysyisivät ennallaan. Tanska taas kärsii myös ohikulkevan (suomalaisenkin) laivaliikenteen päästöistä. Joka tapauksessa tutkimukseen perustuva rikkidirektiiviä puoltava argumentti ei ole ilman muuta pätevä, koska direktiivin vaikutukset talouden dynamiikkaan ovat tämän dynamiikan monenlaisten ja pitkälti tuntemattomien takaisinkytkentöjen takia mallintamisen tuolla puolen, ja taloudellinen aktiviteetti ja sen muoto taas monella tapaa määräävät terveyshaittojen kasvua tai vähenemistä. Sama argumentti pätee tietenkin Elinkeinoelämän keskusliiton laskelmiin työpaikkojen vähenemisestä; ei se niin yksinkertaista ole.

Laivojen rikkipäästöjä voidaan vähentää joko siirtymällä vähempirikkiseen polttoaineeseen tai asentamalla laivoihin pakokaasupesurit. Elinkeinoelämä on huutanut valtiota maksumieheksi, ja on todennäköistä, että teollisuus saa kompensationsa. Pohjimmiltaan tämän kaltainen teollisuuden subventio on hyvinvointitappio, sillä se ei luo uutta tuotantoa tai innovaatioita. Subventio voi silti olla välttämätön vielä suurempien tappioiden estämiseksi. Mutta myös teollisuuden on kannettava vastuunsa ihmisistä ja ympäristöstä. Täyden kompensaation vaatimus on kohtuuton.

Perimmäinen ongelma ei nähdäkseni ole rikkidirektiivi, vaan teollisuutemme heikko kyky innovaatioihin ja niiden kaupallistamiseen. Kunnon insinööriytyyliin meillä on keskitytty prosessin tehostamiseen ajattelematta sen enempää, mitä lopputuotteella tehdään tai mitä ylipäänsä tehdään. Tehokkuus ei näet ole kannattavuuden tae niin yllättävältä kuin se voi tuntuakin.

=====

* Koska tämä ei ole akateeminen kirjoitelma, tyydyn tässä vain luetteloimaan käyttämäni lähteet & vähän muuta.

- **Charles Clarken** kommentit löytyvät vaivatta googlaamalla, esim. The Guardianin artikkeli 9.5.2003.

- **Platonin Valtio** on suomenkielisten teosten IV osassa. Helsinki: Otava 1981. Käännös on Marja Itkonen-Kailan.

- **Humesta:** Essee julkisesta velasta on mm. kokoelmassa *Selected essays*. Oxford: Oxford University Press 1996. Esseitä. Tampere: Vastapaino 2006. Jani Hakkaraisen essee Humesta on teoksessa *Klassiset poliittiset ajattelijat* (toim. Petri Koikkalainen & Paul-Erik Korvela). Tampere: Vastapaino 2012. Hume, maltillinen whig kun oli, ymmärsi Court-puolueen pyrkimyksiä ja kannatti valtion kohtuullista velkaantumista. (Bolingbroke, jonka puhetaitoa Hume toki piti suurena arvossa, oli hänelle kai siten jonkunlainen sokraattinen tory-inkarnaatio.)

- **Hegelin** Rechtsphilosophien on kääntänyt suomeksi Markus Wahlberg. G.W.F. Hegel, Oikeusfilosofian pääpiirteet eli luonnonoikeuden ja valtiotieteen perusteet. Oulu: Kustannus Pohjoinen 1994. Oltiinpa Hegelistä mitä mieltä tahansa, niin Juha Mannisen ja Wahlbergin kirjoittama esipuhe on oikein hyvä.

- **Neuvostotaloudesta** on kirjoitettu paljon Suomessa ihan väitöskirjatasolla, esimerkiksi *Autio, Sari* Suunnitelmatalous Neuvosto-Karjalassa 1928–1941. Paikallistason rooli Neuvostoliiton teollistamisessa. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 2002. Eipä silti, neuvos-

tolainen taloustiede selvitteli talouden mysteerejä panostuotos-mallien avulla, ja paha raha piti eliminoida siinä missä uskontokin. Näitä analyyseja suositettiin myös 70-luvun Suomessa; muistan eräänkin tutkimuksen Oulun yliopiston kansantaloustieteen laitokselta, jossa rakennettiin panos-tuotos-malli Pohjois-Suomen teollisuudelle. (Tämä oli siis aikaa ennen informaatioteollisuutta.) Neuvostoliitossa rahan eliminointiyritys johti lopulta jättimäiseen piilo-inflaatioon. Sekatalous-Suomessa raha(a) todella eliminointiin, nimittäin kun säännöllisin devalvaatioin vietiin se ostovoima, mitä korkosäännöstelleyllä säästötilille oli ehtinyt kertyä. Sotatalous-Suomi jatkui 80-luvun loppulle, kunnes lainanannon säännöstely loppui ja korot vapautettiin. Seuraus, että lainat piti maksaa oikeasti takaisin eikä rahaa enää eliminoidukaan, tuli yllätyksenä sekä yrityksille että pankeille. Taloudellinen osaaminen oli Suomessa jäänyt eräitä poikkeuksia lukuunottamatta sotatalouden tasolle.

- **Talous moninaisena filosofian historiassa:** ajatellaanpa vaikka fransiskaani virittämää kysymystä omistusoikeudesta ja sen rajoista.

- **Työvoiman ulkopuolelle joutunut Nokian entinen insinööri** tarjosi äskettäin minulle kustannettavaksi Nokia-ajastaan kertovan haikurunon kokoelman!

- **Rikkidirektiivistä:** The National level using the EVA Model System, CEEH Scientific Report No 3, Centre for Energy, Environment and Health Report series, March 2011, pp. 98 http://www.ceeh.dk/CEEH_Reports/Report_3/CEEH_Scientific_Report3.pdf.

Tutkimuksen mukaan rikkidirektiivi ei vähennä laivaliikenteestä Tanskassa johtuvia terveyshaittoja vaan ainoastaan hidastaa niiden kasvua. On myös muistettava, että sellunkeitosta syntyvä mustaliipeä on Suomessa merkittävä energialähde.

Rikkidirektiivin taustalla on IMO:n (International Maritime Organization) rikkipäästöjä vähentävä sopimus, joten EU:a ei voi ihan kaikesta syyttää.

Matkustelun täyttämän kesäloman jälkeen rantauduin jälleen elokuussa Kemiönsaarelle. Olin liikuskellut kesällä suurissa metropoleissa ja kaikenlaisissa rantakohteissa. Ajoin auton pihaan ja avasin oven. Loman aikana herkistyneet aistini rekisteröivät heti kaksi outoa asiaa: tuoksun ja äänien puuttumisen.

Tuoksuun kiinnitän itse asiassa huomiota joka kerta, kun tulen kotipihaan Taalintehtaalla kaupunkimatkan jälkeen. Kaupungissa haisee yleensä pahalle maaseutuun verrattuna. Täällä meillä ilma on raikasta, parhaimmillaan se tuoksuu kasveille, havupuille, merelle ja meren kaloille, suolalle ja mudalle.

Hiljaisuuteen kiinnitän harvemmin huomiota. Nykyisin äänettömyys kotipihassani meren rannassa on käsinkosketeltavaa; parin kilometrin päässä ramppejaan rämistellyt Lövön lossi on korvattu sillalla, tehtaastamme on jäänyt jäljelle vain pillin vihellys.

Noustuani autosta ja venyteltyäni hieman en voinut olla ajattelematta hiljaisuuden merkitystä. Jo parikymmentä vuotta sitten jotkut kirkolliset tahot alkoivat myyskennellä ihmisille hiljaisuuden retriittejä, viikonloppuja jolloin piti olla puhumatta ja viettää aikaa luonnon helmassa. Voiko olla niin, että sellaisesta perusasiasta kuin hiljaisuudesta on tullut tässä maailmassa ylellisyyttä?

Melulla on pitkä historia. Jopa James Watt kehittäessään höyrykonetta 1700-luvulla yritti kiinnittää huomiota äänenvaimennukseen, mutta tehtailijat pitivät sellaista turhana. Niin alkoi tuulen suhinaan ja karjan amuntaan tottunut ihmiskunta marssinsa kohti metelöivää nykymaailmaa.

Väitöskirjatutkimuksen mukaan yli kolmannes ihmisistä on herkkiä melulle. Liian metelin on todettu lisäävän stressiä ja jopa sydäninfarkteja. Kuitenkin näyttää siltä, että älämölöä arvostetaan: Menestyvä mies ulvottaa autoaan, huudattaa stereoitaan, karjuu armeijassa alaisilleen ja komentelee lapsiaan kovalla äänellä. Koko yhteiskuntamme näyttää perustuvan metelille.

Liikenteen melusta on tullut normaali taustakulissi, jonka valikoiva kuulomme rajaa pois. Meluun totutaan, eikä nykyisin kohta näe lenkkeilijää, joka osaisi juosta ilman kuulokkeissa pauhaavaa konemusaa.

Turha melu on kuitenkin huono menestyksen mittari: liika voluumi haittaa ihmisen keskittymiskykyä vaativissa suorituksissa. Minusta näitä asioita pohtiessa pitääkin mennä historiaan. Ihmisen näköinen olio on täällä toikkaroinut kymmenen tuhatta vuotta, tonkinut kepillä toukkia savannin pinnasta, narrannut haukea liistekattiskaan ja ampunut jousipyssyllä kaniineja. Vasta viimeiset kaksisataa vuotta ovat täällä koneet pitäneet sietämätöntä röpötystä.

Ei kannataisi kuvitella, että moderni aika muuttaa ihmistä kovin nopeasti. Olemme toki kädellisten lajia ja osaamme siksi käyttää älypuhelimia, mutta monessa muussa asiassa kädellisten, karvaisten serkkujemme kaltaisia.

Tromssa 2010 NN

KIRJAESITTELY

Niilo Nikkonen

Juha Ruusuvuori
Tarzanin hauta
ISBN: 978-951-0-39139-6
WSOY, 2012

Uutta suurmiestutkimusta Veikko Huovisen hengessä.

Tarina kertoo Greystoken suvun tuntemattomat vaiheet ihmeteltäväksemme. Samalla saamme ironisen kuvauksen nykyajan dokumenteista ja ns tiedeteoksista. Kiehtovan kronikan lisäksi saamme rivakkaa herättelyä todellisuuteen erinäisten kliseiden ja lentävien lauseiden kautta. Teksti juoksee sujuvasti nostaen lukijalle mitä ihmeellisimpiä assosiaatioita historiaan ja nykypäivään. Tämä on suuri tarina. Tämä on nostalgiaa. Tämä on elämämme kritiikkiä. Tämä on...

Lue!

WSOY:n kirjallisuussäätiön palkinto 2012

Kirjailija Juha Ruusuvuorelle "monipuolisuudesta ja yllättävistä aihevalinnoista"

Juha Ruusuvuori on monipuolinen kirjailija, joka yllättää aihevalinnoillaan. Hän ahkeroi teoksia historiallisista romaaneista esseistiikkaan ja lastenkirjoihin. Terävä humoristi elävöittää ja taitaa myös kuunnelmat ja näytelmät.

<http://wsoy-kirjallisuussaatio.fi/palkinnot>

ARKTISEN YHTEISTYÖN VÄLTTÄMÄTTÖMYYS

Puhe Suomen ja Venäjän arktisessa kokouksessa "Arktisen yhteistyön välttämättömyys", 5.6.2012 Oulu

Erkki Tuomioja

Arvoisat kuulijat,

1. Arktisten alueiden aseman muutos ja sen tuomat uudet mahdollisuudet, haasteet ja uhat perustuvat ennen kaikkea siihen, miten ilmastomuutoksen eteneminen sulattaa jääpeitettä.

Joka kerta kun tätä kehitystä on arvioitu, on jouduttu toteamaan, että muutokset ovat edenneet ennakoitua nopeammin. Yhden asteen keskilämpötilan muutos maapallolla vastaa 2 – 3 asteen muutosta arktisilla alueilla. Tämä avaa uusia alueita, joiden luonnonvaroja voidaan ryhtyä hyödyntämään ja uusia kulkureittejä ja liikennöintimahdollisuuksia, joiden taloudellinen merkitys on kohdistanut uutta mielenkiintoa pohjoiseen.

Vaikka muutos näyttäytyy monille yksinomaan uusin tuottoisina investointimahdollisuuksina ja työpaikkoina, vielä tärkeämpää on ymmärtää, että arktisen ekologian haavoittuvuus ja siihen kohdistuvien muutosten maailmanlaajuiset seuraukset edellyttävät aivan poikkeuksellista varovaisuutta sen suhteen, miten Arktisten alueiden taloudellista potentiaalia hyödynnetään aiheuttamatta korvaamattomia vahinkoja ja menetyksiä.

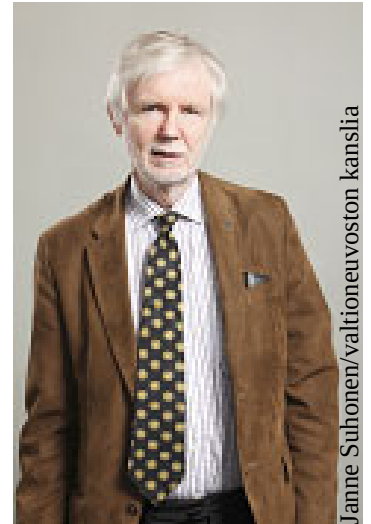
Arktisten luonnonvarojen merkityksen kasvulla on suora vaikutus myös koko kansainvälisen talouden ja politiikan kehityskulkuun. Ilmastonmuutoksen, globalisaation ja teknologisen kehityksen myötä on arktinen alue siirtymässä periferiasta kansainvälisen huomion keskiöön. Siihen tähän saakka kohdistunut akateeminen kiinnostus on kovaa vauhtia muuttumassa myös konkreettiseksi poliittiseksi ja taloudelliseksi kiinnostukseksi ja toiminnaksi. Arktinen muutos on väistämätön, pitkälti vielä arvaamaton, mutta mittasuhteiltaan valtaisa. Lisää tietoa tarvitaan, mutta se ei riitä. Tarvitaan myös pikaisia

toimenpiteitä. Kysymys kuuluukin: onko päätöksentekijöillä edellytyksiä oikeisiin päätöksiin?

Ymmärtääksemme arktisia alueita ja siellä tapahtuvaa perustuvanlaatuista muutosta, meidän tulee katsoa sitä mahdollisimman laajasta näkövinkkelistä, ottaen huomioon paitsi alueen luonnonvarat ja liikenneväylät, myös sen ympäristö ja asukkaat. Kokonaisvaltaisen näkemyksen hahmottaminen tilanteesta, sen syistä ja seurauksista, on perustana toiminnallemme, niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

2. Pohjoisen napapiirin sisään jäävä arktinen alue on vielä monessa mielessä kartoittamaton. Havainnoimme jään sulamisen, mutta emme tarkoin tiedä, mistä se johtuu. Näemme kauttakulkeutuvien ilmansaasteiden vaikutukset arktisella alueella tuntuvasti suurempina kuin muualla maapallolla, mutta voimmeko enää vaikuttaa asiaan? Jäiden sulaminen avaa uusia väyliä merenkululle, mutta kuinka turvallisia ne, ja niihin liittyvät olosuhteet ovat? Pohjoisessa maaperässä on rikkaita mineraaliesiintymiä, mutta miten hyödyntää niitä kestävästi ja ympäristöä vaalien? Jos arktisten jäiden sulaminen on uhkana merenpinnan nousemiselle, entä ikiroudan sulaminen ja metaanikaasupäästöt?

Arktista muutosta seuraa lähimpänä siellä asuva paikallinen väestö. Alkuperäiskansoilla on tuhansien vuosien ajalta kerättyä perinteistä tietoa, joka on auttanut heitä selviytymään haastavissa ja vaikeissa olosuhteissa. Arktisen asukkaille käynnissä oleva muutos tulee kuitenkin ulkoapäin. Muutoksen ymmärtämiseksi, ja oikean ja olennaisen tiedon löytämiseksi, tarvitaan perinteisen tiedon yhdistämistä viimeisimpään kansainväliseen huippututkimukseen. Tutkimuksen, ja tutkimusyhteistyön riipeä

Janne Suhoonen/valtionneuvoston kanslia

Berlevåg 2012 NN

laajentuminen on edellytyksenä puutteellisten ja väärin käsitysten ehkäisemiselle ja yhteisten pelisääntöjen sopimiselle ja selkiyttämiseksi arktisille aktiviteeteille.

3. Kun vielä joitakin aikoja sitten Pohjoinen jäämeri merkitsi kirjaimellisesti kartoillamme valkoista napajäävyöhykettä, jonka yli pyyhkäisivät mannertenväliset lentokoneet ja ali risteilivät sukellusveneet, tänään arktisen koko kuva on rakentumassa ennennäkemättömällä vauhdilla. YK:n merioikeusyleisopimus antaa kehitykselle toimivat puitteet, joita täydennetään ja täsmennetään kahdenvälisillä ja alueellisilla ratkaisilla. Norjan ja Venäjän välillä päästiin äskettäin sopimukseen merirajasta Jäämerellä, mutta monet mannerjalustan määrittelyt ja rajakysymykset ovat vielä avoinna. On elintärkeää, että nämä kysymykset ratkaistaan kansainvälisen oikeuden mukaisesti, objektiivisten tieteellisten selvitysten perusteella.

Keskeisiä elementtejä arktisessa keskustelussa ovat yhteistyövaraisuus, keskinäinen riippuvuus, luottamus ja avoimuus. Ajattelumme ja toimintamme nojaavat kansainvälisiin sopimuksiin perustuvaan kansainväliseen yhteistyöhön. Nykyisen sopimus pohjan riittävyttä on syytä arvioida. Tässä suhteessa Suomi on aloitteellinen täydentävää sääntelyä laadittaessa. Valtioiden suvereniteettia on kunnioitettava, mutta se ei saa estää keskinäisten riippuvuussuhteiden tunnustamista; luottamusta tulee aina pyrkiä lisäämään; ja avoimuus on tässä tehokkaita keinoja.

4. Suomalaisena valtiona alueen muutoksella on kauaskantoiset vaikutukset koko yhteiskuntaan. Oman arktisen politiikkamme lähtökohdat ovat selvät: taloudellisen toiminnan lisääntyessä Suomen – ja muiden arktisten maiden – on pidettävä huoli siitä, että kaikki toiminta alueella tapahtuu ympäristöä ja alueen alkuperäiskansoja kunnioittaen. Kestävän kehityksen kannalta on olennaista, että arktisen alueen luonnonvarojen hyödynnetään hallitusti ottaen huomioon taloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja ympäristövaikutukset.

Haasteiden ohella arktinen muutos tarjoaa myös tuntuvia mahdollisuuksia Suomelle. Meillä on laajaa arktista huippuosaamista ja tietotaitoa. Ympärivuotisen merenkulun turvaamiseksi olemme jo 1800-luvulta lähtien joutuneet tekemään innovatiivisia ratkaisuja niin merenkulun osaamisessa kuin sää- ja jääennusteissa, ympäristöteknologiassa ja energiantuotannossa. Osaamistamme on tukenut luova poikkitieteellinen ja pitkäjänteinen arktinen koulutus ja tutkimus. Arktinen muutos lisää merkittävästi tämän osaamisen kysyntää.

Huippuosaaminen ja huipputeknologia eivät pelkäätkään takaa kokonaisuuden kannalta parhaita tuloksia, niitä pitää myös soveltaa vastuunalaisesti, arktisen ympäristön reunaehdot tunnistaen. Kansainvälisellä oikeudella, kansallisella lainsäädännöllä ja viranomaismääräyksillä on edelleen tärkeä merkityksensä. On pidettävä huolta siitä, että ne ovat ajan tasalla ja että niitä noudetaan.

Suomessa kaivannaisteollisuudella erityisesti Lapissa on suuri potentiaali. Samalla sen kehittämiseen liittyy merkittäviä riskejä niin ympäristönsuojelun kuin matkailunkin edistämisen kannalta. Oma näkemykseni on, että voimassaolevaa kaivoslainsäädäntöämme on edelleen tarkistettava tähän liittyvät eri tekijät huomioonottaen.

Suomen arktisen politiikan tavoitteita linjataan hallitusohjelmassa. Hallitus on huomioinut Arktisten asiain merkityksen kasvun mainitsemalla ne ohjelmassa ensimmäistä kertaa omana kokonaisuutenaan. Hallitus tulee vielä v. 2012 syksyn aikana käsittelemään arktisen politiikkamme linjauksia ja prioriteetteja. Samalla kartoitetaan relevantit arktiset toimijat ja arvioidaan suoritettavien toimenpiteiden vaikuttavuutta. Onnistunut arktinen politiikka tukee samalla hallitusohjelman tavoitteita työllisyydestä ja kilpailukyvyistä huolehtimisessa.

Hallitusohjelman lisäksi maamme arktisia periaatteita linjataan myös vuonna 2010 hyväksytyssä Suomen arktisessa strategiassa. Tässä ulkosuhdepainotteisessa strategiassa on määritelty Suomen arktisen politiikan tavoitteita ja keinoja niiden edistämiseksi. Tämän virkamiestyönä laaditun strategian keskeiset huomioid kohdistuvat Suomen arktisen osaamisen hyödyntämiseen, arktisen ympäristön suojelemiseen, tutkimukseen, Arktisen neuvoston vahvistamiseen sekä EU:n arktisen politiikan kehittämiseen.

Suomen hallitus on päättänyt strategian tarkistamisesta ja ajanmukaistamisesta yhtäältä arktisen alueen nopean kehityksen vuoksi, ja toisaalta ottaen huomioon, että strategian toimenpidesuosituksukset ovat jo pitkälti toteutuneet. Tämä työ tullaan tekemään kevääseen 2013 mennessä, mm. kuulemalla entistä laajemmin eri arktisia viiteryhmiä kuten elinkeinoelämän edustajia, tutkimus- ja rahoitusinstituutiota, pohjoisia toimijoita, sekä saamelaisia.

5. Suomen tavoitteena on muodostaa kansallinen kokonaisnäkemys arktisista kysymyksistä, ja seurata ja tarkistaa sitä aina tarpeen vaatiessa. Tätä työtä ei voi tehdä irrallaan arktisen keskustelun kansainvälisistä ulottuvuuksista. Kahdenväliset suhteet ovat myös arktisissa kysymyksissä merkittäviä – hyvänä esimerkkinä olkoon tämänpäiväinen Suomi ja Venäjän arktisen kumppanuuden seminaari täällä Oulussa. Tietyissä kumppanuusmaihin liittyvissä kysymyksissä saadaan kahdenvälisesti tuloksia nopeammin aikaan.

Venäjän lisäksi meillä on arktista yhteistyötä Ruotsin ja Norjan kanssa. Pohjoismailla on sekä oma arktinen roolinsa että Pohjoismaiden ministerineuvoston arktinen yhteistyöohjelma. Vaikka arktisissa yhteyksissä Pohjoismaiden lähtökohdat ovatkin varsin erilaisia, näkemyksemme arktisista perusperiaatteista ovat varsin yhdenmukaisia ja voimme tuoda niitä esiin painokkaammin muilla forumeilla.

Barentsin euro-arktinen neuvosto ja pohjoisen ulottuvuuden kumppanuudet toimivat omilla alueillaan konkreettisesti ja tuloksellisesti. Ne tarjoavat arktisiin yhteyksiin parhaita käytäntöjä ja hyväksi koettuja ratkaisuja.

YK:n rooli arktisessa keskustelussa liittyy lähinnä merioikeusyleissopimukseen (UNCLOS). Lisäksi eräillä erityisjärjestöillä, kuten IMO, UNDP ja UNEP, on oma arktinen roolinsa, heijastaen arktisen kysymysten laajempia ulottuvuuksia niiden toimialoilla. Aika ajoin esiintyy ajatuksia tuoda arktiset kysymykset yleisemminkin YK:n agendalle; perusteluna on viitattu niiden painoarvon

Berlevåg 2012 NN

suureen kansainväliseen kasvuun. Toisaalta voidaan kysyä, päästäänkö tuloksiin tehokkaammin tuomalla arktiset kysymykset YK:n yleiskokouksen maailmanlaajuiseen tarkasteluun.

6. Minun mielestäni kahdeksan arktisen maan ja alkuperäiskansojen edustajien muodostama Arktinen neuvosto on tehokkain kansainvälinen forum viedä arktista keskustelua eteenpäin. Vuonna 1996 perustettu Arktinen neuvosto on ollut menestystarina – ei siksi, että se konseptina olisi ollut jotenkin mullistava, vaan siksi, että se on voinut tukeutua erinomaiseen arktiseen yhteistyöhön. Tämä arktisten toimijoiden yhteistyöhenki on taannut rauhanomaisen kehityksen jatkumisen alueella, huolimatta myllertävästä muutoksen tilasta.

Ajatus Arktisesta neuvostosta sai alkunsa Rovaniemellä 21 vuotta sitten pidetystä tapaamisesta, jossa aiheena oli huoli arktisesta ympäristöstä ja sen suojelemisesta. Tällöin syntyneen ns. Rovaniemen prosessin piirissä kiinnitettiin huomiota ympäristövaikutusten arviointiin arktisella alueella. Nykyisin kaikilla arktisilla mailla on lakisääteinen ympäristövaikutusten arviointimenetelmä (YVA). Ne ovat myös liittyneet Espoon sopimuksessa rajat ylittävien ympäristövaikutusten arviointia koskevaan sopimukseen. Lisäksi EU:n ja Euroopan talousalueen maita sitoo oikeudellisesti EU:n YVA – direktiivi.

Arktisen alueen taloudellisen kehityksen toteutuminen ympäristön ja yhteiskunnan kannalta kestävällä tavalla edellyttää sitä, että YVA toimii tehokkaasti ja ottaa myös huomioon arktiset erityispiirteet. Kun ympäristövaikutusten arvioinnin puitteet ja ohjesäännöt on luotu Suomen aloitteesta, nyt olisi mielestäni aika tarkastella,

miten arviointi toimii käytännössä. Samalla kun yhteyksiä arvioinneista vastaavien viranomaisten kesken tulisi tiivistää, Arktisen neuvoston tulisi ottaa kysymys aktiivisesti agendalleen.

Tänä päivänä ympäristö ja kestävä kehitys ovat edelleen neuvoston keskeisiä toimintasektoreita, mutta viime aikoina neuvoston agenda on laajentunut merenkulkuun, arktiseen tutkimukseen ja myös normaatiiviseen suuntaan: ensimmäinen sitova sopimus neuvoston jäsenmaiden kesken – pelastussopimus – on juuri tulossa voimaan, ja seuraava öljyvahinkoja koskeva sopimus on neuvoteltavana (seuraava neuvottelukierros on itse asiassa kahden viikon päästä Helsingissä). Neuvoston tutkimukset – esim. merenkulkuun ja inhimilliseen ulottuvuuteen liittyen – edustavat kansainvälistä huippua. Ja vain pari viikkoa sitten päätettiin kunnianhimoisen kokonaisvaltaisen arktisen arvioinnin laatisesta.

Olemme aktiivisesti ajaneet neuvoston vahvistamista, ja on hyvä todeta, että tärkeitä askelia tähän suuntaan – kuten pysyvän sihteeristön perustaminen ja yhteisestä budjetista sopiminen – on vastikään otettu. Ja kun jotkut ovat kuvanneet arktista yhteistyötä ja neuvostoa parhaiten pidettynä salaisuutena, tähänkin saadaan parannusta panostamalla tehokkaammin tiedottamiseen.

Arktisen neuvoston ensimmäinen puheenjohtajuuskierros on ensi keväänä tulossa päätökseen. Tällöin on hyvä hetki tarkastella neuvoston asemaa laajemminkin ja hahmotella suuntaviivoja seuraaville vuosille. Neuvoston sisäisen koherenssin, ja alkuperäiskansojen ainutlaatuisen aseman säilyttäminen on luonnollisesti tärkeää.

Tarkastelun rajoittaminen megatrendien, kuten ilmastomuutoksen, vaikutuksiin yksinomaan arktiselle alueelle ei riitä. Ilmakehän lämpeneminen ja arktisen jään sulaminen eivät ole vain alueellisia ilmiöitä, vaan niillä on laajemmat, jopa maailmanlaajuiset vaikutukset. Samoin Pohjoisella jäämerellä avautuvat kuljetusreitit tai hyödynnettävien luonnonvarojen markkinat eivät koske vain arktisia maita, vaan ne ovat osa laajempia kansainvälisiä yhteyksiä. Siksi, kun tulevan Kiirunan ulkoministerikokouksen julistusta valmistellaan, on ensiarvoisen tärkeää ottaa mukaan tämä laajempi näkökulma, ”Arktinen alue globaalissa yhteydessä”. Ja siksi on myös välttämätöntä, että Arktinen neuvosto löytää pikaisesti keinot tulokselliseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön niiden arktisen alueen ulkopuolisten maiden ja instituutioiden kanssa, joiden asemaa ja panosta arktisessa keskustelussa ei voi jättää huomiotta.

Neuvosto on pyrkimässä päätösten valmistelijasta päätöksentekijän asemaan. Mielestäni Arktisella neuvostolla on kaikki edellytykset vahvistua täysivaltaiseksi kansainväliseksi järjestöksi, mikäli se ymmärtää asemansa ja vastuunsa koko maapallon mittakaavassa. Muu maailma on lisääntyvässä määrin kiinnostunut arktisesta alueesta ja myös Arktisesta neuvostosta. Ei tämä ole huo-

no asia, päinvastoin. Neuvoston tulee, oman etunsa nimissä, ei vain suhtautua avoimesti ja rakentavasti tarkkailijoihin, vaan myös löytää kokonaisuuden kannalta järkevät ja tarkoituksenmukaiset yhteistyömuodot niiden kanssa.

7. Venäjä on Suomelle luonteva arktinen kumppani. Tuntemme toisemme, ja meillä on pitkät ja toimivat teolliset, taloudelliset ja teknologiset yhteistyösuhteet, joita voidaan hyödyntää myös arktisissa yhteyksissä. Venäjä on johdonmukaisesti ollut suomalaisen arktisen osaamisen tärkein markkina-alue. Uusi arktinen kumppanuutemme on kehys molemminpuolisen kiinnostuksen kartoittamiseksi, yhteyksien luomiseksi ja konkreettisten tulosten saavuttamiseksi eri tahojen välillä. Kumppanuus etsii vielä pitkälti sisältöään. Olen vakuuttunut siitä, että tämä tapaaminen Oulussa merkitsee käännekohtaa tässä suhteessa. Juhlapuheiden sijasta keskitymme molempia kiinnostaviin kysymyksiin ja pyrimme konkreettisiin tuloksiin.

Oulun kumppanuusseminaarin pääteemahan on mitä ajankohtaisin; Koillisväylä. Tämän otsikon alla on käyty monipuolinen keskustelu laivanrakennuksesta, jääteknologiasta, navigoinnista, liikenteestä ja logistiikasta; turvallisuudesta ja myös ympäristönäkökulmista. Jatkossa kuullaan vielä parlamenttien sekä alueiden näkemyksiä arktisesta yhteistyöstämme. Omasta puolestani toivotan vielä kaikki venäläiset kumppanimme lämpimästi tervetulleiksi tähän seminaariin. Erityisen iloinen olen siitä, että lähinaapureidemme lisäksi täällä mukana on myös hieman kaukaisempia tuttavita Koillisväylän varrelta Jamalo-Nenetsiasta ja Jakutiasta.

Jatkossakaan ei teemoja kumppanuuskeskusteluillemme tule epäilemättä puuttumaan. Esimerkkeinä haluaisin mainita ympäristön laajemmasta mielessä, tutkimus- ja yliopistoyhteistyön, kaivosteollisuuden, matkailun ja alkuperäiskansat.

8. Euroopan unioni on arktinen toimija monista painavista syistä: unionissa on kolme arktista jäsenmaata; sillä on keskeinen rooli globaalissa ympäristökeskustelussa, erityisesti ilmastomuutokseen liittyen. Edelleen EU:lla on laajat arktiset tutkimusohjelmat rahoitusinstrumentteineen ja useat arktiset toimintasektorit kuuluvat EU yhteisökompetenssin alle. Viime vuosien aikana EU on käsitellyt arktisia kysymyksiä niin neuvostossa, komissiossa kuin parlamentissakin. Viimeisteltävänä oleva komission arktinen tiedonanto sisältää ajankohtaisen katsauksen EU:n näkemyksistä ja toiminnasta arktisella alueella.

Suomi vaikuttaa aktiivisesti EU:n arktisen politiikan kehittämiseen ja selkiyttämiseen. Tähän liittyen, sekä EU:n ulkoisen ja sisäisen arktisen tiedottamisen kohentamiseksi, Suomi on esittänyt EU:n arktisen tiedotuskeskuksen avaamista Rovaniemelle, Lapin yliopiston Arktisen

keskuksen yhteyteen. Perustettavan keskuksen takana on 17 eurooppalaisen arktisen tutkimus- ja tiedotusinstituution verkosto, joka edustaa kattavasti Euroopan arktista asiantuntemusta. Euroopan parlamentin myöntämän rahoituksen pohjalta asia on valmisteltavana komissiossa, osana laajempaa arktista arviota. Arktiset kysymykset EU:nkin piirissä ovat läpileikkaavia, useita toimintasektoreita koskevia, jolloin yhdenmukaisen näkemyksen muodostamiseen ja siitä kommunikointiin tarvitaan asianmukaista elintä. Suomi seuraa läheisesti asian etenemistä käytännön ratkaisuihin lähitulevaisuudessa.

Arktisessa neuvostossa EU on pysyvän tarkkailijajäsenen hakijoiden joukossa. Kun EU selkeästi täyttää tarkkailijoille asetetut kriteerit ja molemminpuoliset intressit yhteistyön parantamiselle ovat ilmeiset, odotamme Arktisen neuvoston tekävän yksimielisesti tarkkailijajäsentä tukevan päätöksen ensi keväänä.

9. Arktisen alueen kansainvälis-poliittista kehitystä voidaan siis yleisesti ottaen tarkastella rauhallisin mielin. Kylmän sodan aikaisesta vastakkainasettelusta on päästy pitkälle; entisten jakolinjojen yli tehdään nyt käytännön läheistä yhteistyötä.

Olen luottavainen siihen, että arktisella alueella ei tulla näkemään uusia jakolinjoja tai sovittamattomia ristiriitoja. Arktisen neuvoston toiminta on luonut luottamuksen ilmapuolelta jäsenmaiden keskuuteen ja herättänyt uudenlaista kiinnostusta muissa maissa. Neuvosto on saavuttanut vakiintuneen aseman ja voimme miettiä arktisen politiikan tulevaisuutta sekä kansainvälisesti että kansallisesti.

Suomi voi vaikuttaa arktiseen alueen kehitykseen kansainvälisesti tuottamalla ratkaisuja arktiselle alueelle. Nämä ratkaisut luodaan kansallisella arktisella politiikallamme. Kykymme olla esimerkkinä arktisessa tutkimuksessa, alkuperäiskansojen näkemysten huomioimisessa tai vaikkapa kestävä kehityksen periaatteita noudattavassa kaivostoiminnassa antaa meille perustan tulokselliseen kansainväliseen rooliin ja toimintaan.

Berlevåg 2012 NN

THREE YEARS OF SUNSHINE

Text&Photos: Jorma Turunen

Picture1. Family Turunen on their journey in Outback. Niko, Jorma, Tuija and Tiia

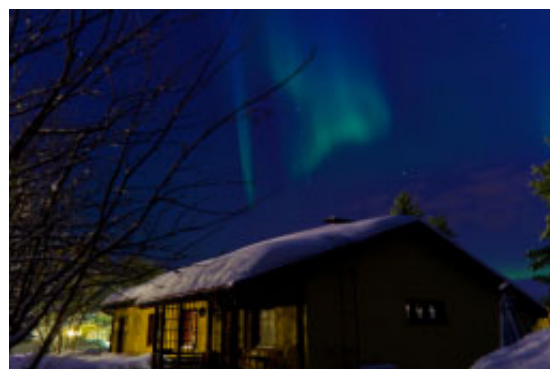
As a teacher for primary school and ethics subjects, the change made me start think what would be my idea of international education? What is my message when dealing with other people and nations with children at school? It is easy to find differences instead of similarities. And similarities are finally the thing which makes us find new friends and helps us to accept each other as human beings. People have basically the same need to be accepted, recognized and to be skilled in something, even in simplified English! Actually this language seems to be the biggest language group in the world.

Long service leave gave me the opportunity to start my gap years softly, maybe the change to easy going Ozzie lifestyle with BBQ's, footy, dinner parties and lazy mornings was a bit too big after many years of hectic working back home.

I was forced to experience the Australian health system after having cardio problems. This showed me that it worked nicely and the caring was extremely emphatic, professional and effective. When leaving Royal Melbourne Hospital three Cardiologists were farewelling me and answered my question about red wine: "No, absolutely no for bad red, but a glass of the good one a day is vital for you mate!" Our Ozzie home happened to be next to world famous Rutherglen wine are so this was organized easily.

After all this leave I found myself in front of 80 teacher students in Murray School of Education as a lecturer for Early Years math and science. A bit of a shaky start lead this green lecturer to the most interesting and challenging job ever. Later this experience gave me the possibility to organize and carry out a

Having the privilege to travel to Australia with my wife Tuija when she started her Post Doctoral Fellowship in RIPPLE, Charles Sturt University Australia, I started my own nearly three-years-gap year from my teachership in Viirininkangas school in Rovaniemi in December 2009. Moving from the arctic winter climate (-32°C) to the hot (+42°C) summer of Albury by the mighty Murray River in New South Wales was an interesting experience. However, folk seem to spend their time mostly inside in both cases, warming or cooling themselves with wood fires or air conditioners. Not too different really!

Picture 2 Our former home in Rovaniemi. the picture is taken by new owner Ilkka Koivula

project; 'Teaching Upside Down', where I collected data for my doctoral studies. The project studied possibilities of developing teaching using the internet and communication technologies, and was seeking to clarify the elements of meaningful learning. It was planned and carried out with Dr. John Rafferty of CSU, nine teacher students, two middle school teachers who were involved as special consultants in Australia and a class of year five students and Jaakko, the teacher

Picture 3 Life is life, also Down Under

in Rantavitikka School in Rovaniemi. These contacts and networks provide great possibilities to continue with projects in the future, how about: 'Cooking or Singing Upside Down'! I understand now that good and innovative international projects can start only after face to face contacts. Travelling to conferences or institutions and sharing ideas and thoughts is absolutely necessary.

I found the CSU's university life, students and staff amazingly friendly, co-operative and empathic. Australians are casual, easy going, talkative and always smiley people. Well, why not when the sun is shining every single day! You can really find community spirit down there! A huge brown snake which I met on the campus parking lot was friendly to me too, maybe it just came to say 'How ya goin' Mate!'. At Charles Sturt University sustainability is an important value and the campus is planned to be very green in all its functions and the environment.

Picture 4. Wine barrels in a Rutherglen winery.

Being a visitor in this country challenged our family to try hard to organize everyday life. As both parents have been teachers a long time we thought we would understand school life easily wherever we go. It is not as simple as that. We faced new practices like 'gold coin day', 'speech night', school uniform, lunch breaks etc. of which we had no idea at all. To start school in foreign country is a big move for a teenager. But soon comes a day when your fifteen-year-old speaks fluent Australian English and it makes you think that he'll understand everything. It takes a while

to remember that finally he's still a child and cannot be used as an interpreter! Australian education is strongly based in the English heritage of private and public schools. We were impressed by the principal's positive pedagogical role and teacher's strong commitment to the school life at Trinity Anglican College which was our fantastic school. It made me proud and happy to send my son to school every morning dressed like a gentleman and carrying a lunch pack. Australian middle school students are polite and really can do the small talk. There was no exception when I met a student on the street: 'G'day Sir, how ya today? H've a lovely day!' and 'Thanks for having me Sir!' after visiting our home. It really creates a positive, friendly atmosphere for the whole community. It is good to gain a lot of knowledge but at least as important is to learn communication skills as human beings. After all this I reckon it is really necessary to talk to the parents of new foreign

Picture 5. Live and let live!

students more often, prepare a proper booklet or guide and keep on explaining things that seem obvious to us.

After almost three years of Ozzie life what did we learn from all this? I reckon my view of life has changed from Finland-centered to the idea of a multicultural world. I can't really to step into the same stream any more back home. I am not the same person and I am happy about that. Economically it is not a clever move at all to sell all your property and fly off to the other side of the world for years, but the point is that this changes your and your family's economical capital to cultural capital and that cannot ever be taken away! Cheers Mates, I am happy!

Writer: Jorma Turunen, MEd. Class teacher and ethics teacher in Viirinkangas School Rovaniemi, PhD Student of Lapland University, Rovaniemi, Finland, Casual Lecturer of CSU Math and Science in Early Childhood 2011, Project Leader of 'Teaching Upside Down' 2012, CSU Albury, Australia. jorma.turunen@rovaniemi.fi

Picture 6. Four Trinity mates. Toby, Owen, Niko and Blair.

PYHÄT, PAHAT JA RUMAT – IHMISEN ARVO?

Seminaari Ihmisen arvo ja vastuullinen yhteiskunta 12.4.2012

Kari Mäkinen

Arkkipiispan kuvat: Pasi Leino

Yhteiset kertomukset eivät ole kuolleet, eivät edes henkitoreissaan. Yhteiskunnan arvot heijastuvat siinä, millaisia kertomuksia siitä kerrotaan ja millaiseen kertomukseen yksittäisen ihmisen halutaan sijoittavan itsensä. Yhteisen kertomuksen kehyksessä erottuu se, mikä on merkityksellistä ja vähemmän merkityksellistä. Kertomuksessa näkyy myös se, mikä kertomuksen henkilöissä, ihmisissä, on arvokasta ja mihin se perustuu.

Tällä hetkellä suomalaisesta yhteiskunnasta kerrotaan ainakin kolmella erilaisella tavalla. Kukin niistä määrittää ihmisen arvon eri tavoin.

1. Ihminen autiolla saarella (Selviytymiskertomus)

Viime vuosikymmeninä on vahvistunut kertomus, jota kerrotaan talouden kielellä. Se on kertomus kasvusta, kilpailukyvyistä, menestyksestä ja markkinoista. Siihen kuuluvat puheet maabrändistä ja suuri osa politiikan ja julkisuuden retoriikkaa. Olla suomalainen on nähdä itsensä suhteessa tähän menestyskertomukseen, jota mitataan niin luottoluokitusten avulla kuin erilaisilla kansainvälisillä vertailuilla.

Tähän tapaan kertoa Suomesta kuuluu moniarvoisuus ja suvaitsevaisuus. Siinä on tilaa erilaisuudelle, kunhan se ei uhkaa, rasita tai häiritse itse ker-

tomuksen ydintä, menestystehtävää. Globaalin maailman monimutkaisuuteen, hajanaisuuteen ja pirstaleisuuteen sinänsä ei suhtauduta torjuvasti ja suojautuvasti. Niitä ei nähdä arvojen kaaoksena vaan markkinoina, joilta on osattava poimia sellaiset ainekset, jotka palvelevat selviytymistä ja menestystä, niin kuin asiakas poimii tavarat markkin hyllyltä. Ei asiakkaan tarvitse jäsentää koko markettia, hänen pitää vain osata valita tarvitsemansa. Se edellyttää, että kaikki on tuotteistettu ja helpos- ti omaksuttavissa.

Tällaisessa kertomuksessa yksittäisen ihmisen yhteiskunnallinen rooli on kuluttajan rooli, ei niinkään kansalaisen. Kuluttajien luottamusta mitataan useammin kuin kansalaisten luottamusta. Roolin omaksuminen koskettaa kaikkia osa-alueita, myös arvoja, aatteita, ihmissuhteita, uskontoja; tässä kertomuksessa ihmisestä tulee kuluttaja koko elämän suhteen.

Kuluttajaihanne on vahva ja tietoinen yksilö, joka kykenee tunnistamaan tarpeensa ja tekemään niiden pohjalta valintoja, toteuttamaan itseään ja luomaan omaa identiteettiään.

Tällainen ihminen vastaa modernin sankarin arkkityyppiä, hän on arjen James Bond tai Kurt Wallander : itsenäinen ja riippumaton ihminen, joka viime kädessä on itsensä varassa. Menestyskertomuksen toimijana hänelle yksityistyy myös yhteiskuntaeettinen vastuu: kulutusvalinnoilla hän taistelee maailmassa vaikuttavia pahoja voimia vastaan.

Sankarin perusmalli juontaa kaukaa. Sen kiteytti jo vuonna 1719 englantilainen Daniel Defoe, julkaistessaan romaaninsa Robinson Crusoeesta.

Robinson Crusoe on kertomus vahvasta yksilöstä. Hän haaksirikkoutuu autiolle saarelle ja joutuu näin kokonaan omaan varaansa. Omalla saarellaan hän luo itse oman maailmansa niistä aineksista, jotka ovat saatavilla. Hän hyödyntää laivasta pelastettuja länsimaisen kulttuurin elementtejä, mutta itse yhteisöä hän ei tarvitse. Hän kykenee osoittamaan, että elämä on mahdollista ilman toisia ihmisiä ja yhteiskuntaa. Sen paremmin etiikka kuin uskontokaan eivät edellytä kuin yksilön oman sisäisen

maailman. Hänelle riittävät Raamattu ja oma hartauselämä. – Siis tämä kulutuskulttuurin näkökulma, jossa uskonnolliset yhteisöt tuottavat palveluita ja uskontotuotteita, joista yksilö rakentaa uskontonsa – on tässä idullaan.

Robinson ei toki ole saarellaan kokonaan yksin. Sinne saapuu Perjantai. Perjantaihin Robinson suhtautuu alun varauksellisuuden jälkeen ystävällisesti, mutta alentuvasti. Suhde on hyötysuhde.

Robinson on tyypillinen neuvokas selviytyjä. Pelastuttuaan hän osoittautuu omavaraisen elämän jalostamaksi: hän vaurastuu taloudellisesti, on sosiaalisesti menestynyt ja osoittaa moraalisen luonteensa harjoittamalla hyväntekeväisyyttä huono-osaisia kohtaan. Hän suhtautuu näihin yhtä ystävällisesti kuin Perjantaihin.

Robinsonia on usein luettu kertomuksena yksilön vapautumisesta yhteiskunnallisen vallan ja auktoriteetin kahleista. Alamaista tulee aikuinen, täysivaltainen kansalainen. Siinä suhteessa se on palvelut demokraattisen kansalaisyhteiskunnan ja uuden yksilöllisyyden muotoutumista: tällä tavalla moderni ihminen ja moderni maailma syntyvät.

Ja kieltämättä: Robinson pärjäisi hyvin siinä Suomessa, josta menestyskertomus kertoo. Hän pärjäisi hyvin kilpailu- ja kulutusyhteiskunnassa. Hänessä riittäisi aktiivisuutta, luovuutta, sosiaalista taitoa ja joustavuutta sekä innovatiivisuutta. Hän olisi oman onnensa seppä, selviytyjä, joka ei tarvitse yhteiskunnan tukea ja apua.

Mitä vahvempi yhteiskunnan markkinaliberalistinen identiteetti on, sitä suuremman arvon se antaa Robinsonin kaltaiselle ihanteelle. Tällöin ihmisen arvo ja merkitys määräytyvät siitä, miten hän kykenee selviytymään kilpailun maailmassa ja käyttämään ympäristöä ja sen mahdollisuuksia hyväkseen kuten Robinson. Paitsi tavarat myös työ- ja toimeentulomahdollisuudet, harrastusmahdollisuudet, hyvinvointi-, sosiaali- ja terveyspalvelut, koulutus, katsomukset ja uskomukset, jopa toiset ihmiset ovat osa ympäristössä tarjolla olevia mahdollisuuksia, joitten avulla yksilö voi rakentaa menestyksensä. Koko yhteiskunnan menestys taas syntyy yksilöiden menestyksestä.

Tällaisessa suomalaisessa kertomuksessa olennainen teema on dynaaminen kilpailu, jota kautta kokonaiskilpailukyvyyn kannalta parhaat ainekset saavat kannustuksen ja pääsevät esiin. Mutta kilpailu on aina kilpailua: toiset menestyvät ja toiset häviävät. Suomalainen menestyskertomus on voittajien kertomus. Se ei ole kömpelöiden, särkyneiden, avuttomien, epävarmojen, sosiaalisesti taitamattomien ja arkojen kertomus. Heille jää Perjantain osa. Häviäminen on tässä kertomuksessa kyvyttömyyttä selviytyä mahdollisuuksien maailmassa, viime kädessä omaa syytä. Hävinneille tarkoitettujen peruspalvelut eivät perustu ihmisten yhtäläiseen arvoon vaan vahvempien heikomille osoittamaan armeliaaseen hyväntekeväisyyteen ja siihen, että ne välilliset hyödyttävät kokonaismenestystä.

Menestyskertomuksen taustalla erottuu siis auti-on saaren kuva. Mutta ei vain historiallisen malli-

kertomuksen kuvastona, vaan myös jatkuvasti vaikuttavana kokemuksena elämästä.

Siitä mikä on ollut modernin ihmisen ihanteen toteuttamista, onkin muodostunut monille ihmisen traaginen osa. Kyse ei ole omaan varaansa astumisesta vaan omaan varaansa joutumisesta, joutumisesta yksinäiselle saarelle. Yksinäisyyden, ulkopuolisuuden ja irrallisuuden kokemus kulkee varjona suomalaisessa menestyskertomuksessa. Epäonnistumisen pelko ja sivuun joutumisen häpeä sävyttävät yhteistä henkistä maisemaa. Tyhjiys, hylätyksi joutumisen pelko ja hyväksytyksi tuleminen kaipuu on olennainen osa ihmisen sisäisestä maailmasta. Näitten kysymysten kanssa myös kirkkoa ja kristillistä uskoa nyt lähestytään. Niihin etsitään vastausta yhtä usein kuin syyllisyyden ja kuoleman kysymyksiin.

2. Yksikään ihminen ei ole saari (yhteisen elämän kertomukset)

Samastuminen tällaiseen menestyskertomukseen ei kuitenkaan ole itsestään selvää. Arvelen, että moni toteaa arkikokemuksensa pohjalta: ei se niin mene, ei elämä noin toteudu. Yhdessä tässä täytyy elää. Yksikään ihminen ei ole saari.

Tälle arkikokemukselle antaa pohjaa paljon Robinsonia vanhempi ja syvempi elämän peruskertomus. Uskonto aidossa merkityksessä ei toimi ensisijassa siten, että se tarjoaa aineksia yksilön poimittavaksi, vaan uskonto luo ja ylläpitää sellaisia yhteisiä peruskertomuksia, jotka kertovat, mitä elämä viime kädessä on ja millaisia ovat siinä vallitsevat suhteet.

Tällaisia ovat mm. Raamatun alkukertomukset. Ne eivät ole alkukertomuksia siinä merkityksessä että ne kertoisivat tapahtumia historiallisesta alusta, vaan siinä merkityksessä, että ne ovat kuvausta siitä, mitä elämä perimmältään on. Niissä ihminen kuvataan riippuvaksi kolmesta suunnasta, Luojusta, muusta luomakunnasta ja toisista ihmisistä. Kyse ei ole ihmisen omasta valinnasta, vaan elämään kuuluvasta väistämättömyydestä. Ihminen ei ole itse itsensä luoja vaan Luojan luoma, ei erilliselle saarelle muun luomakunnan ja toisten ulkopuolelle vaan osaksi muuta luomakuntaa, siinä samassa kuuden päivän projektissa kuin muutkin.

Ensimmäinen asia, minkä Jumala luomastaan ihmisestä havaitsee, on ihmisen yksinäisyys. Se on ihmisen peruskokemus. Jumala tunnistaa kokemuksen kipeyden ja kohtalokkuuden. Hän toteaa, että ihmisen ei ole hyvä olla yksin. Siksi Jumala luo toisen ihmisen. Toista ihmistä ei luoda erillisenä ja ikään kuin ensimmäisen ihmisen halutessaan käytettäväksi, Perjantaiksi Robinsonille. Hänet luodaan ensimmäisen ihmisen kylkiluusta. Se on syvä kuva siitä, että ihmisenä olemiseen kuuluu olemuksellisella tavalla osallisuus toisesta ihmisestä, toisista ihmisistä. Yksikään ihminen ei ole mitään irrallaan toisista.

Raamatun alkukertomusten kuvaan elämän perusluonteesta kuuluu myös kertomus pahuudesta ja perustavien siteiden särkyemisestä, syntiinlanke-

muskertomus. Se on kertomus nimenomaan erilleen joutumisesta ihmisen kaikissa olennaisissa suhteissa. Sen voi kuvata niin, että ihminen lohkeaa irti mantereesta elämään omassa varassaan omalla saarellaan. Se ei ole ihanne vaan ihmisen traaginen kohtalo, todellisuutta. Siitä ihminen tarvitsee pelastusta. Siitä koko Uudessa Testamentissa on kysymys; se on kristinuskon suuri teema.

3. Kappale kokonaisuutta (aikuisuus)

Toinen kertomus, jota suomalaisesta yhteiskunnasta kerrotaan, on poikkeaa juuri tässä suhteessa menestyskertomuksesta. Se on kertomus keskinäisestä riippuvuudesta ja huolenpidosta, ihmisen ar-

vosta, joka ei perustu suorituksiin, vaan pelkkään olemassaoloon. Sitä kerrotaan kertomuksena ns. hyvinvointiyhteiskunnasta, jossa kokonaisuutta arvioidaan heikoimman näkökulmasta.

Tämän kertomuksen perustarinaksi käy Kiven Seitsemän veljestä, joka on Robinson Crusoen vastakertomus.

Seitsemän veljestä on luettu tavallisesti kertomuksena kehityksestä, joka johtaa metsästä kohti modernia yhteiskuntaa, ja kärkkäimmät ovat asettaneet sen samaan linjaan Robinson Crusoen kanssa.

Mutta juuri Robinson Crusoen rinnalle asetettavissa Seitsemästä veljeksestä paljastuu toinen taso. Impivaara on Jukolan poikien autio saari, jolle he joutuvat, kun elämä yhteisön osana kärsii lukkarin koulussa haaksirikon. Veljekset päättävät ottaa elämän omiin käsiinsä. He ovat neuvokkaita ja sinnikkäitä. Impivaarassa voisi kehkeytyä Robinsonin kaltainen sankaritarina. Mutta kertomuksissa on kaksi ratkaisevaa eroa.

Seitsemässä veljeksessä kyse on seitsemästä erilisestä persoonasta, mutta ei irrallisista ihmisistä.

Mikä tahansa veljeksiä painaakin, yksinäisyys se ei ole. Heidän keskinäinen suhteensa ei ole hyötysuhde niin kuin Robinsonin ja Perjantain vaan he jakavat ihmisenä olemisen taakan ja ilon yhdessä.

Lisäksi Jukolan poikien osalta yritys elää oman onnensa seppänä omassa varassaan päättyy umpikujaan. Ensimmäisen kerran niin tapahtuu Impivaaran jouluyönä. Juhani juovuspäissään julistaa itse-riittoista ihmiskeskeistä uhoa, miten ihminen "taitaa aatella kuolleiksi Jumalan, perkeleet, enkelit ja koko ihmissuvun ja elikot maassa, meressä ja ilmassa", ja seurauksena on saunan palo ja katkera öinen paluu kylään. He yrittävät vielä uudestaan, mutta yritys rakentaa elämä Impivaaraan, omalle saarelle, epäonnistuu.

Kiven veljesten varsinainen löytö on kokemuksen kautta tullut oivallus, että ihmisen elämä ei voi toteutua erillään ja riippumattomana. Romaanin voi lukea kriittisenä puheenvuorona liberalistiseen ihmisihanteeseen ja yhteiskuntaan, joka juuri tuolloin oli rantautumassa Suomeen. Tulevaisuus päinvastoin edellyttää ihmisen perimmäisen yhteyden ja sidonnaisuuden myöntämistä ja yhteisen vastuun kantamista. Se ei merkitse alistumista tai aikuisuuden menettämistä, vaan sen kaltaista aikuisuutta, jossa ihmisyyys näh-

dään kappaleena mannerta, ei itseriittoisena saarena. Riippuvuuden myöntäminen ei helppoa, koska se merkitsee myös oman haurauden, heikkouden ja tarvitsevuuden myöntämistä. Sitä aikuinen ihminen ja aikuinen yhteiskunta merkitsee.

Tässä kertomuksessa suomalaisuudesta peruskysymys ei ole, miten menestymme, vaan millaista on yhteinen elämämme. Tämä kertomuksen varaan, jonka tausta on vanhaluterilaisessa eetoksessa, suomalaista solidaarista ja yhteisvastuuseen perustuvaa yhteiskuntaa on rakennettu. Jos Robinson Crusoe viihtyisi hyvin osana suomalaista menestyskertomusta, Jukolan pojat on helppo sijoittaa hyvinvointiyhteiskunnan rakentamisen kertomukseen, siihen, joka perustuu solidaarisuuteen ja keskinäiseen kunnioittamiseen. Kaikkien yhtäläinen ja luovuttamaton arvo ja arvokkuus eivät ole kiinni suorituksista, menestyksestä, selvitymisestä tai kilpailukyvystä taloudellisilla tai sosiaalisilla markkinoilla.

4. Hiljaiset kertomukset (kerrostalo)

Molemmat kertomukset suomalaisesta identiteetistä, sekä kilpailuyhteiskunnan menestyskertomus että hyvinvointiyhteiskunnan yhteisvastuullisuuden kertomus, elävät tällä hetkellä rinnakkain, toisiinsa kietoutuneina, siitä huolimatta, että niiden ihmishanteet ovat keskenään ristiriitaiset. Ristiriita on osa meitä, kun yritämme ymmärtää, keitä olemme ja mihin meidän on elämässä ja yhteiskunnassa orientoituttava ja millaiseen kertomukseen meidän tulisi samastua.

Ehkä juuri siksi, tämän ristiriitaisuuden takia, on yritettävä kertoa näitten suurten kokonaiskertomusten rinnalla toisella tavalla suomalaisesta kokonaisuudesta. Kyseessä ei ole edellisille vaihtoehtoinen kertomus, vaan toinen tapa kertoa.

Kuvaisin sitä erään Elina Luukkasen grafiikan lehden avulla, joka minulla on kotona seinälläni. Siinä on ikkunan kehykset, ja niiden läpi näkyy kerrostalo ja kerrostalon piha. Kerrostalon ikkunoissa loistaa valoja, jokin yksittäinen valo myös pihalla. Työn nimi on Tuhat tarinaa.

Tällainen voisi olla yksi tapa kertoa suomalaisesta yhteiskunnasta. Kunkin ikkunan takana oma tarina. Näistä yksittäisistä ihmisten tarinoista kokonaisuus koostuu. Ei ole tarpeen luokitella, minkä ikkunan takana on pyhiä, pahoja, kauniita tai rumia tarinoita. Ne ovat ihmisten tarinoita. Niihin sisältyy kaikkea tätä.

Vaikka ei osaisi sijoittaa itseään kumpaankaan suurista yhteisistä tarinoista tai tuntisi niitten ristiriidan itsessään, tällaisen pienten tarinoiden kokonaisuuden osana voi itsensä nähdä.

Jos suomalaista todellisuutta katsoo näin, kaksi seikkaa on syytä todeta.

Toinen on kertomusten lisääntyvä irrallisuus toisista. Ikkunoiden takana on erillisiä maailmoja, eikä toisen ikkunan takana olevaa maailmaa tunnista. Sitä voi kutsua sosiaalisesti eriytymiseksi, yhteiskunnallisen todellisuuden pirstoutumiseksi ja yhteisen kielen ja yhteisen kertomuksen katoamiseksi. Mitä enemmän näin tapahtuu, sitä vähemmän yhteisvastuullisuus ohjaa toimintaa. Kukin huolehtii omasta maailmastaan ja puolustaa sitä, ja mitä epävarmempi tulevaisuus on, sitä kovemmin ehdoin se tapahtuu. Se ruokkii kilpailuyhteiskunnan eetosta, ja kilpailuyhteiskunnan eetos ruokkii sitä.

Toinen seikka on se, mihin havahduin vasta katseltuani kuvaa seinällä vuosien ajan. Olin pitänyt sitä hienona kuvana siitä, miten ihmisten erilaiset tarinat kukin loistavat omanlaistaan valoa, nekin, jotka ovat pihalla, talon ulkopuolella. Vastikään katsoessani kuvaa, panin merkille, että kaikissa ikkunoissa ei olekaan valoja. Joukossa on muutama pimeä ikkuna. Niidenkin takana on tarinoita. Siellä ovat pimeät, hiljaiset, vaietut kertomukset.

On tavallista, että käy niin kuin minulle: kun puhutaan yhteiskunnan kokonaisuudesta tai suomalaisista, näkyvillä ja huomioon otettuina ovat ne kertomukset, jotka näkyvät ja erottuvat, ja mitä kirkkaammin loistaa, vaikkapa julkisuudessa, sitä

suurempi painoarvo kokonaisuudessa näyttää olevan.

Olenneaisinta on kuitenkin kysyä, missä ovat tämän yhteiskunnan pimeät, hiljaiset, vaietut kertomukset. Millaista häpeää, millaista rikkinäisyyttä, ulkopuolisuutta ja kätkeytymistä, millaista kokemusta siitä, että minun elämäni on näkymätön tai minun todellisuuttani kukaan ei tunnista. Ja juuri nämä kertomukset on kuultava ja otettava todesta, ennen muuta ne. Vain siten löytyy ihmisen arvo ja arvokkuus.

Miksi en aluksi havainnut pimeitä ikkunoita? Luukkanen on kuvannut myös kehykset, joitten läpi katsoja katsoo tätä taloa. Katsojalla on siis oma ikkunansa ja oma tarinansa. Grafiikan lehteä voi katsoa myös niin, että tästä ikkunasta näkyy oma maailma. Silloinkin työn nimi Tuhat tarinaa kertoo jostain olennaista. Katsojan omassa elämässä on tuhat tarinaa, voi olla että katkelmallisia, ristiriitaisia, hapuilevia, päällekkäisiä, muistin haurastamia ja tallettamia, niin kuin ihmisen tarinat ovat. Yhteen, yksinkertaiseen kertomukseen kenenkään elämä ei tyhjene. Ja silloinkin on pimeitä ikkunoita, niitä alueita ja kertomuksia, joista vaikenee ja jotka ovat hiljaisia ja kätkeytyä, itseltäkin. Oman kokemusmaailmansa läpi kukin katselee myös yhteistä todellisuutta. Vain yhden ikkunan läpi, vain sen, ja omien pimeitten ikkunoittensa kanssa. Voi olla, että juuri se estää näkemästä yhteisen todellisuuden pimeitä ikkunoita ja kuulemasta äänettämiä, kätkeytyä tarinoita. Ne voisivat ravistella liikaa.

SANAL EDAMARUKU – IHMEIDEN FILOSOFIAA

Haastattelu: Pekka Elo ja Toivo Salonen

Kuvat: Tyko Elo

Sanal Edamaruku (s. Kerala 1955) on Rationalist Internationalin perustaja-puheenjohtaja ja Indian Rationalist Associationin puheenjohtaja sekä Internetjulkaisun Rationalist International päätoimittaja. Sanal Edamaruku on kirjoittanut lukuisia kirjoja ja artikkeleita.

Miksi jouduit lähtemään Intiasta?

Olen tutkinut ja selittänyt ihmeiden olemusta viimeiset kymmenen vuotta. Maaliskuussa 2012 kerrottiin krusifiksin vesi-ihmeestä, joka tapahtui Mumbaissa. Sen selittäminen ei ollut kuitenkaan vaikeaa, krusifiksin takana oli huonosti tehty toiletti. Jätevedet valoivat seinän läpi krusifiksiin. Tätä vettä jaettiin uskoville ihmeitä tekevänä vihkiveteä. Selitin tätä TV-ohjelmassa ja siitä Mumbain katolinen piispa suuttui. Hän vaati anteeksipyyntöä. Hän avustajineen nosti minua vastaan useita syytteitä uskonnollisten tunteiden häpäisystä. Syytteet päättyivät Mumbain ja Delhin oikeusistuimiin, ja niillä olisi ollut oikeus tutkintovangita minut ja syytteen jälkeen pitää vangittuna. Tämä olisi ollut epäoikeudenmukaista, ja lähdin maasta pitkäaikaisen ystäväni Pekka Elon kutsusta.

Voiko skeptikko uskoa johonkin?

Skeptinen asenne voi vaihdella alueittain: täydellinen episteeminen skeptisyys lienee mahdotonta, mutta voin todella vaatia ja haluta esimerkiksi niin sanotuista ihmeistä riittävää näyttöä. Sama pätee yliluonnollisiin asioihin. Toisaalta voin luottaa – tietysti kriittisesti – tieteeseen.

Intia on teknologian suurvalta, miten se näkyy arjessa?

Nykyisin sähköinen viestintä on saavuttanut koko maan. Se on ollut suuri menestys kertomus 1990-luvulta keskivaiheilta lähtien. Tietokoneet ja nykyaikainen rahaliikenne on saavuttanut pienetkin kylät. Tavallinen intialainen käyttää ja ymmärtää teknologiaa, mutta vielä on paljon saavutettavaa. Mutta ajatellaanpa kalastajia; pienistä veneistään he puhelimella mihin kannattaa mennä kalastamaan ja saaliistaan he tiedottavat etukäteen ostajille.

Sanotaan Intian olevan filosofian kehto, miten on?

Aloittakaamme Upanishadesita, ne ovat dialogista perintöä. Sieltä syntyi dialogista ymmärrystä ja suvaitsevuutta erilaisuutta kohtaan. Vastakkainasettelu alkoi kun buddhalaisuus hävisi tai sulautui hindulaisuuteen. On mielipidekysymys johtiko tämä filosofian rapautumiseen, siis ajattelun kaavoittumiseen. Nyt vastakkainasettelu on mystiikan ja modernin välillä: mystiikka tuntuu leviävän, mutta Intian perustuslaki on sekulaari ja asettaa ihanteeksi tieteellisen mielenlaadun. Tätä olen ajanut nehrulaisessa hengessä.

Onko Gandhijin filosofia vielä elävää Intiassa?

Gandhiji on maamme ikoni, mutta maailma on muuttunut. Hän vastusti rautateitä, koska vastusti maan laajuisia markkinoita. Jokaisen kylän piti itse tuottaa elantonsa ja tarvikkeensa. Toisaalta väkivallattomuuden periaate elää ihanteena.

Miten koulutus on edistynyt?

Paljon on saavutettu. Keskiluokka kasvaa – myös heikommin toimeentulevien perheiden lapset pääsevät koulutuksella parempaan elämään. Jokaisessa koulussa on tietokoneita ja nyt levitetään edullisia alle sadan euron tabletteja yhä laajemmin. Eri osavaltioiden välillä on eroja ja edelläkävijöitä ovat Kerala, Tamil Nadu ja Maharashtra.

Oletko luottavainen järjen voittoon vai tuleeeko epäjärki ja tunteiden mielivalta voittamaan?

Kukapa voisi taata järjen voiton. Se vaatii jatkuvaa valistusta. Tulevaisuus on joka tapauksessa avoin ja pitemmällä tähtäimellä käsissämme.

Pekka Elo, Sanal Edamaruku ja Toivo Salonen Hämeenlinnan Kankaistenjärvellä 28.9.2012.

Pihtijärvi oon romaani, joka oon painettu 1923. Neljätoista vuotta jälkhiin sitä oon korjattu. Tämä oon yks ensimmäisistä kaunokirjalisista teoksista, joka kuvvaa Meänmaata ulkopuolisen silmin. Kirjan kirjottaja tuli tänne viimi vuosisaan vaihteessa, hänet vihithiin papiksi, ja hänestä tuli niinki suuri merkkimies, ette sai oman patshaan.

Kirjan alkusanat sijoittavva tarinan 1850-luvule johonki Lapinmaahan siihen aikaan ko "ruottin kansa vielä ei ollu löytäny Norlantia".

Kirjailija oon asunu täälä, vaikuttannu täälä, mutta se ei erota Norlantia Meänmaasta eikä Meänmaata Lapinmaasta, näessi, tapahtumapaikka oon Autiolompolosta kolmisen penikulmaa. Kirjassa mainithaan nimeltä Kivijärvi, joka oon Mataringin ja Korpilompolon välilä. Autiolompolo oon Korpilompolo ja fiktiivinen Pihtijärvi jossaki sielä.

Kirjan päähenkilöllä oon aivan tavalinen ruottalainen nimi, Karl Nilsson, syntysin Österjöötlantista. Se oon Ypsaalan stytenttiä, putanisti, joka "oon kuukauen vaeltanu Linnén ja Laestadiuksen jälkiä tustuaksheen Lapin maan kasvimaailhmaan".

Karl Nilsson oon eksyny ja kokkee kauhuja kivelissä. Kertomus eksynheestä ihmisestä muistuttaa "Kristityn vaelusta". Karli kokkee jonkulaisen herräyksen ko se oon "kaukana mailmasta, aivan yksin Jumalansa ja ittensä kans" (s.15). Se oivaltaa, ette hään oon rämpiny tämän mailman rotkoja ja ollu hukumassa raphaan, mutta Jumala oon hänet pelastannu ja "nyt mie tiän miksi mie elän – Jumala halvaa käyttää minua johonki" (ip). Eksynheestä nuoresta miehestä tullee misunääri.

Kirjailia itte oon nuoruudessa haaveilu misunäärin työstä Aafriikassa, mutta sai tehtävän lähteä Matarinkhiin. Sen tehtävä levittää ruottinkieltä ja kulttuuria oli hänen misunityö, jossa se lykasty mainiosti.

Karl Nilssonista tullee kans misunääri. Pihtijärvi oon se "aafriikkalainen" kylä, johonka hään Jumalan johatuksella sattuu tulheen kovan talsimisen jälkhiin.

Karl Nilssoni on romaanin alusta samanlainen ko sen lopussa: se oon ruottalaisena synnynnäinen valmis ihminen: komea, vaalea, aina valosa, aina hyvälä kiirilä, ymmärtäväinen, pitkämielinen ja viisas. Sillä "oon vaaleankiهران ruottalaisen nuoren miehen komeat suoraviivaset piirtheet, missä leveä otta, jota lakki suojelee, vaaleudessa poikkea aurinkonpanemista kasuvista" (s.30).

Tämä hyvä ihminen näkkee perukan maholisuuat. Ko se kattoo jänkän mustaa multaa, virtaavia vesiä, aattelee malmikhaita vaaroja niin se ittelens huuahtaa ko Axel Oxenstierna: "Norlantissa meilä oon Länsi-Intia." Satoja vuosia ruottalaiset oon tuntenheet malmikhaat maat, mutta niitä ei ole vielä käytetty" (s.20).

Aika mielenkiintonen väite ko asia oon niin, ette malmit, kuparit, pruukit oon syyt siihen, ette mie ja moni muu olema olemassa tällä hetkelä. Methään olema rautapruukin valunien jälkeläisiä. Köngäsen pruukissa oon tehty jopa rahhaa.

Karl Nilssoni hunteeraa: - Täälä oon iso maa, jonka Jumala halvaa antaa ruottin kansale...-Miksis tet murehtitta Suomen menettämistä, tet jotka että käytä sitä, minkä tet omistatta" (s.20).

Pihtijärvi oon rohki syrjässä. Maita ei ole mitattu ja ihmiset oon hauattu törmän laithaan, rippikouluja ei ole käyty. Suomenkieli pitäs tietten olla niitten ainua kieli, mutta se oliski ristiriassa sen aijan ruottalaistajien aatoksen kans, ette met alunperin olema ruottalaisia, jotka oon käänytetty suomenkielisiksi.

Tämä prupleemin kirjailia ratkasee sillä, ette ihmiset ei saa puhua ruottia tuntemattomille. Ko Karl Nilssoni tullee Alatolon paikkaan niin talon tyär, Maria, kyssyy isältä: "Isä, saankos mie puhua ruottia hänen kans?" Isä vastaa: "Ei ole hoppua. Paras kysyä ensin mikä värkki se oon ja minkä tuulen tuoma se oon"(s.29).

Täälä oon aina oltu villin ylpeitä jos oon osattu ruottia eikä ole kethään kioletty puhumasta viehraile sitä.

Pihtijärvi oon vallan mielenkiintonen teos. Mie analyseeran sitä kolmessa osassa. Asia oon arka. Mutta mie en ole.

